

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Прошкіна Володимира Вадимовича

про дисертацію Шаравари Володимира Володимировича «Формування тактично-стратегічної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Аналіз стандартів вищої освіти галузі знань «Інформаційні технології» дозволяє встановити вагомість компетентностей та програмних результатів навчання, що пов'язані з реалізацією стратегій і тактик майбутніх фахівців ІТ у професійній діяльності. Зокрема йдеться мова про важливість формування комунікаційної стратегії, нових стратегічних та тактичних ідей, проектування та прогнозування комп'ютерних систем і мереж тощо. Крім того, акцентовано на розробленні та оцінюванні стратегій та тактик проектування програмних засобів, виробленні стратегій діяльності для вирішення професійних завдань. Це спонукає до звернення та подальшого вивчення сутності і структури тактично-стратегічної компетентності в процесі підготовки студентів – майбутніх фахівців ІТ, адже така компетентність є запорукою реалізації відповідної діяльності.

Як слушно зауважує автор дослідження, за допомогою зазначеної компетентності виявляються ціннісно-мотиваційне ставлення до стратегічних змін і гнучкість у поведінці, здійснюється адекватний вибір та реалізація стратегій і тактик залежно від інформаційних ресурсів, планування, розроблення, керування та вдосконалення професійної діяльності у галузі ІТ. Тактично-стратегічна компетентність передбачає сформованість у фахівців умінь приймати самостійні рішення тактичного та стратегічного характеру. Від цих рішень залежить ефективність професійної діяльності, а також конкурентоспроможність на ринку праці. Разом з тим недостатнє розуміння шляхів формування тактично-стратегічної компетентності у студентів спонукає

до всебічного вивчення цієї проблеми.

Це яскраво свідчить про **сучасність, актуальність і доцільність** наукового дослідження дисертанта.

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля, проведених у межах комплексних наукових тем: «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784) і «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059).

Структура роботи є логічною й адекватно відображає траєкторію руху теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувача, його здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, критичність і креативність професійного мислення.

Викликає інтерес проведений аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Зокрема наведено теоретичні та методологічні засади формування тактично-стратегічної компетентності студентів університетів, висвітлено основні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій, доведено, що освітнє середовище закладу вищої освіти може виступати передумовою професійного становлення студентів.

Унаслідок узагальнення поглядів науковців, конкретизовано сутність низки понять: «тактично-стратегічна компетентність фахівця галузі інформаційних технологій», «формування тактично-стратегічної компетентності майбутніх фахівців галузі інформаційних технологій», «педагогічна система формування тактично-стратегічної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій». Заслуговує на схвалення уважне ставлення дисертанта до понятійно-термінологічного апарату

дослідження. Простежено основні підходи до розуміння сутності цих понять у наукових джерелах, що висвітлюють методичні, психологічні, дидактичні аспекти окреслених дефініцій.

Автором визначено структурні компоненти тактично-стратегічної компетентності (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, творчий та рефлексивний), а також критерії (мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, технологічний, креативний та оцінно-рефлексивний) і рівні (високий, середній, низький) сформованості зазначеної компетентності.

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що дослідником уперше науково обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель педагогічної системи формування тактично-стратегічної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти, що містить мету, підходи (системний, компетентнісний, особистісно зорієнтований, студентоцентрований, міждисциплінарний, середовищний, інформаційний, комунікативно-діяльнісний), принципи (системності, послідовності та наступності, проєкції, прогностичності мети, інтегративності, індивідуалізації та технологізації навчання, інтерактивності, креативності, професійної спрямованості навчання, повноти та оптимізації, діагностичності та ефективності), етапи (мотиваційно-ціннісний, діяльнісний, оцінно-рефлексивний), засоби (діагностичні психолого-педагогічні методики, навчально-методичні матеріали, цифрові ресурси та сервіси), форми (лекція, практичне, індивідуальне заняття, позааудиторні заходи (кіноклуб, фестиваль ідей, науково-дослідна робота студентів, екскурсії, науково-освітній центр з інформаційних технологій) та методи (когнітивні, креативні, організаційно-діяльнісні).

Нам імпонує представлена автором в підрозділі 2.2 модель реалізації педагогічної системи. Доцільним вважаємо наведення етапів реалізації педагогічної системи, що подано в підрозділі 2.2.

Заслуговує на схвалення **практичне значення** одержаних результатів.

Збагачено зміст навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Основи дискретної математики», «Архітектура комп'ютерів та операційні системи», «Програмування додатків та WEB-застосувань», «Методи розробки та аналізу алгоритмів», «Системи підтримки прийняття рішень», «Комп'ютерна графіка», «Нечітка математика: основи теорії, застосування», «Кібербезпека» інформацією, спрямованою на опанування майбутніми фахівцями ІТ системи знань про сутність тактично-стратегічної діяльності, набуття ними вмінь і навичок щодо її практичної реалізації. Розроблено дисципліну за вибором «Тактично-стратегічна діяльність в галузі інформаційних технологій». Дібрано та адаптовано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості тактично-стратегічної компетентності студентів. Розроблено програму позааудиторної діяльності студентів (науково-освітній центр з інформаційних технологій, науково-дослідна робота студентів, кіноклуб, фестиваль ідей, екскурсії).

Погоджуємося з автором, що результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, що здійснюють професійну підготовку студентів галузі знань «Інформаційні технології», зокрема науково-педагогічними працівниками університетів при розробленні та оновленні освітньо-професійних програм, робочих навчальних програм, навчально-методичних комплексів, зокрема електронних ресурсів, студентами та аспірантами університетів для підвищення їхнього рівня професійної компетентності.

Виділимо ще низку переваг дослідження.

По-перше, автором проаналізовано терміни: інформаційно-освітнє середовище, інноваційне освітнє середовище, професійно зорієнтоване освітнє середовище, інформаційно-технологічне освітнє середовище, хмаро орієнтоване навчальне середовище, хмаро орієнтоване освітньо-наукове середовище, комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище, мультимедійне освітнє середовище. Виділено спільне та відмінне, доведено, що зазначені поняття

представляють відкриту цілісну інноваційно спрямовану систему організації освітнього процесу на базі цифрових технологій.

По-друге, заслуговує на схвалення концепція дослідження, що наведена в підрозділі 2.1. Концепція складається із 4 положень і визначає стратегію та тактику дослідницької роботи дисертанта.

По-третє, доцільним вважаємо застосування цифрових засобів і сервісів для реалізації авторської педагогічної системи: застосунки для дистанційної групової взаємодії, інтерактивні віртуальні дошки, конференц-сервіси, створені для спілкування в реальному часі, застосунки для організації освітнього процесу, хмарні сервіси для зберігання інформації, сервіси для створення візуального контенту, сервіси для створення завдань на закріплення, узагальнення та контроль знань.

Зазначимо, що робота містить значну кількість рисунків і таблиць (усього – 54). Матеріали, подані у 10 додатках сприяють повноті сприймання основного тексту.

Експериментальні матеріали впроваджено в освітній процес ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Державного університету телекомунікацій, Державного університету «Житомирська політехніка», Класичного приватного університету із різних регіонів України.

Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на 14 міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Аналіз публікацій засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам щодо оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Результати дослідження опубліковано у 15 наукових працях автора (13 – одноосібні), з них: 5 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 1 – у виданні, що індексується у НБД Scopus, 8 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Анотація стисло і коректно відображає зміст і результати дослідницької роботи.

Зазначене дає підстави класифікувати дисертаційне дослідження

В. В. Шаравари як завершене теоретико-експериментальне дослідження, що містить нові наукові положення, має вагоме теоретичне та практичне значення.

Однак, проведене дослідження не позбавлене певних недоліків. Тому вважаємо за доцільне подати зауваження, що виникли в процесі опрацювання матеріалу дисертації:

1. У роботі варто було б чіткіше висловити авторську позицію стосовно співвідношення між поняттями «тактично-стратегічна компетентність», «тактично-стратегічне мислення» та «тактично-стратегічна культура».

2. На с. 82, 83 наведено загальні та специфічні функції тактично-стратегічної діяльності. Дисертація значно виграла, якщо б автор представив ці функції у контексті реалізації професійної діяльності фахівців галузі ІТ.

3. Рис. 2.2. представлено модель педагогічної системи формування тактично-стратегічної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти. Ця модель містить 5 компонентів. Потребує пояснення, що саме слугувало підґрунтям вибору такої структури, адже сучасний фонд наукових знань містить різні підходи щодо побудови педагогічних систем.

4. Дисертація значно виграла, якщо б автор навів приклади реалізації середовищного компонента педагогічної системи під час дистанційного навчання.

5. У підрозділі 2.2 представлено технологічний компонент реалізації авторської педагогічної системи, що містить різні форми, методи, прийоми та засоби навчання. Варто уточнити, що саме слугувало використанню певних методів навчання на різних етапах реалізації педагогічної системи.

Проте висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальне позитивне враження щодо дисертаційної роботи.

Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мету досягнуто, сукупність отриманих наукових положень має важливе значення для компетентнісного розвитку майбутніх

фахівців у галузі інформаційних технологій.

Дисертаційна робота В. В. Шаравари на тему «Формування тактично-стратегічної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти» за актуальністю, новизною теоретичних результатів, високим рівнем проведених досліджень відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її автор Шаравара Володимир Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

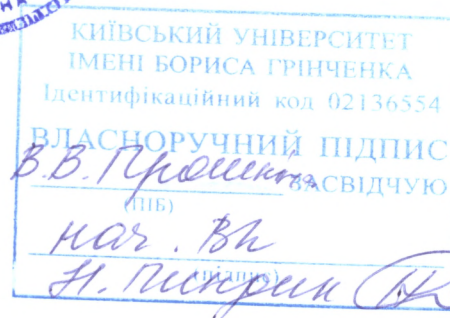
професор кафедри математики і фізики

Київського університету

імені Бориса Грінченка

В. В. Прошкін

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:24:37 06.10.2023

Назва файлу з підписом: Відгук_Прошкін (1).pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 4.8 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук_Прошкін (1).pdf
Розмір файлу без підпису: 4.8 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ПРОШКІН ВОЛОДИМИР ВАДИМОВИЧ
П.І.Б.: ПРОШКІН ВОЛОДИМИР ВАДИМОВИЧ
Країна: Україна
РНОКПП: 2854508216
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 11:24:36
06.10.2023
Сертифікат виданий: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
Серійний номер: 248197DDFAB977E504000000818619019F905C04
Алгоритм підпису: ДСТУ-4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований